Concilium fecerunt Judæi, ut interficerent eum nocte, A parabantur insidiæ, & dimissus est in sporta per murum. 2. *Cor.* 1.

Cùm esset in Antiochia Pisidiæ Paulus, & Barnabas diffeminaverunt verbum Dei per universam regionem. Judæi excitaverunt persecutiones in eos, & ejecti sunt de finibus Israel. At illi excusso pulvere pedum in eos, venerunt Iconium. *Act.* 13.

In civitate Lystris propter hominem claudum, quem curavit Paulus, in tanto honore fuerunt, quòd homines illis sacrificare voluerunt. Supervenerunt autem quidam Judæi, & persuaserunt turbis, lapidantesque Paulum, traxerunt extra civitatem, æstimantes eum mortuum esse, *Act.* 14.

Paulus, & Barnabas hortabantur, ut permanerent in fide: quia per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei *Act.* 14.

Deinde in Macedonia occasione puellæ, à qua Paulus ejecit spiritum pythonem, Domini illius dolentes de quæstu amisso, apprehenderunt Paulum, & Sylam, & socium ejus, & dixerunt eos esse turbatores civitatis. Magistratus autem jussit eos virgis cædi, & in carcerem mitti, & pedes eorum li- B gno stringi, *Act.* 15.

Posteà apud Thessalonicam, cùm multi credidissent, zelantes Judæi concitaverunt per quosdam malos homines civitatem, fratres verò confestim per noctem dimiserunt Paulum, & Sylam in Berrhœa. Ubi etiam cùm multi verbum Dei suscepissent, Judæi hoc cognito, venerunt illuc commoventes multitudinem, & turbantes: statimque Paulum dimiserunt fratres, & per mare deduxerunt Athenas. *Act.* 17.

Apud Corinthum quoque instabat verbo Paulus testificans Judæis esse Christum Jesum, contradicentibus autem illis & blasphemantibus excutiens vestimenta sua, dixit ad eos. Sanguis vester super caput vestrum, *Act.* 18.

Gallione autem proconsule Achajæ, insurrexerunt uno animo Judæi in Paulum, adduxerunt eum ante tribunal, dicentes, quia contrà legem hic persuadet hominibus colere Deum. *Eodem.*

Existente Paulo Ephesi, & fiducialiter loquente verbum Dei, & multa ibidem miracula faciente, Demetrius quidam argentarius faciens ædem Dianæ, convocatis artificibus, con- C citavit maximam turbationem adversùs Paulum, quem dicebat avertere turbam à cultu Deorum. His auditis repleti sunt ira, & clamaverunt, dicentes: Magna Diana Ephesiorũ. *Act.* 19.

Paulo navigante de Græcia in Syriam factæ sunt ei insidiæ à Judæis, habuitque consilium, ut reverteretur per Macedoniam; comitati sunt autem eum multi fratres de diversis locis. *Act.* 20.

Quidam Judæi Asiani, cùm vidissent in templo Paulum, concitaverunt omnem populum; & injecerunt ei manus, clamantes: Viri Israelitæ adjuvate. Et apprehendentes Paulum trahebant extra templum. Quærentibus autem illis eum occidere, nunciatum est tribuno, quòd tota confunderetur Jerusalem: qui assumptis militibus, decurrit ad illos. Videntes autem tribunum, & milites, cessaverunt percutere Paulum. Tunc apprehendit tribunus eum, & jussit alligari catenis duabus. *Act.* 11

Vociferantibus Judæis adversùs Paulum, & proiicientibus vestimenta sua pulverem jactantibus in aerem, jussit eum tribunus duci in castra, & flagellis cædi, & torqueri, ut sciret propter quam causam sic acclamarent ei. *Act.* 22.

Cùm esset Paulus à tribuno detentus, Judæi plusquam quadraginta dixerunt principi sacerdotum: Devotione devo- D vimus nos nihil gustaturos, donec occidamus Paulum. Nunc ergo faciatis, ut adducatur; & nos priusquam appropriet, parati sumus occidere illum. Sed tribunus à nepote Pauli monitus, fecit eum ad Felicem præsidem cum manu fotti, & cautela deduci. *Act.* 23.

Existens coram Felice præside Paulus fuit à Judæis tanquam seditiosus & pestifer accusatus: qui cùm eum & Judæos frequenter audisset, & tempus ita transisset, habuit quendam Festum nomine suo loco Cæsar successorem. Volens autem Felix gratiam præstare Judæis, reliquit Paulum vinctum, à quo judice Festo Paulus sentiens se gravari, Cæsarem appellavit. *Act.* 24. & 25.

Posteà, supple post appellationem, Romam catena vinctus, & tempore hyemali naufragium passus multas tribulationes, & angustias toleravit. *Act.* 27. 28.

De seipso scribens Apostolus ait: Nolumus vos ignorare fratres, de tribulatione nostra, quæ facta est in Asia, quoniam suprà modum gravati sumus, suprà virtutem, ita ut tæderet nos etiam vivere. 2. *Cor.* 1.

Cùm venissemus in Macedoniam, nullam requiem habuit caro nostra, sed omnem tribulationem passi sumus, foris pu- E gnæ, intus timores. *Eodem.*

Commendans Apostolus Thessal. Vos imitatores nostri factis estis & domini, accipientes verbum in tribulatione multa, cum gaudio Spiritus sancti. 1. *Thess.* 1.

Ab adventu Spiritus, S. in discipulos usque ad tempus illud, quod sub Domitiano Joan. Apost. fuit in exilium relegatus, fluxerunt anni circiter 40. nec toto illo tempore legitur, tot & tantas consolationes divinas habuisse, quot habuit modico tempore, quo tribulationem perpessus est. *Apoc.* 1. *& per totum.*

* TRIBULATIONES OMNIBUS COMMUNES, TAMEN JUSTIS PROPRIÆ.

Occupatio magna, ait Sapiens, creata est omnibus hominibus, & jugum grave super filios Adam, à die exitus de ventre matris eorum, usquem in die sepulturæ in matrem omnium. *Ecc.* 40. quare nec infans immunis est.

Cypr. de bono patient. Unusquisque nostrum, inquit, cùm nascitur, & hospitio mundi hujus excipitur, initium sumit à F lacrymis, & quamvis adhuc omnium ignarus, nihil aliud novit in illa ipsa prima Nativitate quàm flere.

Neque etiam Reges & Principes. Veruntamen nec rex, inquit *Chrys. hom.* 60. *ad pop. Antioch.* procul à curis, & cruce vitam agit, sed vitam vivit plenam multis tribulationibus. Ecce Saul primus regnavit apud Judæos, quantis molestiis, & vexationibus. Et post illum David innumeris probatus malis Salomon, Abias, Ezechias, Josias similiter.

Salomon certè omnia hujus vitæ commoda expertus dixit: Vidi cuncta, quæ sunt sub sole, & ecce universa vanitas, & afflictio spiritus, *Eccl.* 1. 14.

Fortassis excipies improbos, qui suis obsequuntur cupiditatibus: at illi pluribus afflictionibus sunt obnoxii, quàm alii. Nam inter omnes tribulationes humanæ animæ inquit *S. Aug. in Ps.* 45. nulla major est tribulatio, quàm conscientia delictorum. Namque si ibi vulnus non sit, sanusque sit intus hominis, quod conscientia vocatur, ubicunq; alibi passus fuerit tribulationes, illuc confugiat, & ibi inveniet Deum. Si autem ibi requies non est propter abundantiam iniquitatis, quò confugiet homo. G

Et quamvis afflictiones in hac vita communes sint æquè probis, ac improbis, præcipuè tamen sunt justorum, & Christianorum, unde Paulus: Omnes, qui piè volunt vivere in Christo, persecutionem patientur. 2. *Tim.* Quæ verba expendens S. Augustinus. Nemo sibi dicat, inquit, fuerunt tribulationes apud patres nostros, apud nos non sunt. Si putas te nondum habere tribulationes, nondum cœpisti esse Christianus. Et ubi est vox Apostoli. Omnes, qui volunt in Christo piè vivere, persecutiones patientur. Si ergo non pateris pro Christo illam tribulationem, vide, ne nondum cœperis in Christo piè vivere.

Huic doctrinæ consentiunt & illa verba Salvatoris, Qui non bajulat crucem suam, & venit post me, non potest meus esse discipulus, quod non est aliud dicere, expertem tribulationis non posse esse Christianum.

Conspirant & illa Apostoli. Quem diligit Dominus, castigat. Flagellat autem omnem filium, quem recipit. *Hebr.* 12. 6. In quæ versa sic iterum Augustinus: Flagellat Deus omnem filium, quem recipit, & tu fortè exceptus es, si exceptus es à passione flagellorum, exceptus es à numero filiorum. Unde non dubitat *B. Ambrosius*, patientiam tribulationum appella- H re, matrem fidelium, *lib.* 1. *ep.* 4.

* EARUM LEVITAS, ET BREVITAS.

Apostolus ut nos adhortetur ad jugem tribulationum tolerantiam, appellat breve & momentaneum tribulationis nostrę, si cum æterno & gravissimo gloriæ pondere conferatur. 2. *Cor.* 4. Unde & non esse condignas, ait, passiones hujus temporis ad futuram gloriam, *ad Rom.* 8. nisi considerentur, prout gratia, & charitate Dei informantur, & ab ea dimanant, non verò si earum acerbitatem, & durationem attendimus.

S. Aug. serm. 2. *de festo omnium Sanctorum.* Si quotidie oporteret nos tormenta perferre, si gehennam ipsam parvo tempore tolerare, ut Christum videre digni essemus venientem in gloria, & Sanctorum ejus numero sociari, nonne erat dignum pati omne, quod triste est, ut tanti boni, tantæque gloriæ participes haberemur. *Vide eundem serm.* 37. & 44. *de Sanctis.*

Hinc ajebat S. Franciscus, Tanta est gloria, quam expecto, ut omnis pœna delectet, omnis morbus, humiliatio omnis, persecutio omnis, mortificatio omnis.

Abibus quoque, Diaconus, & Martyr, cùm in persecutione Licinii

Licinii sub annum Christi 316. Edessenam civitatem obi- A ret, omnes confirmans ad pietatem, & contantiam in fide, captus à Lysania ungulis laceratus, suspensus omnibusque membris distortus, atque luxatus, rogatus à Præside quamnam ei utilitatem tormenta conciliarent, quæ corpus illius tantùm consumebant; respondit Christi martyr: Non ad præsens usque tempus nostra consistunt, nec ea solùm sequimur, quæ cernuntur. Quòd si tu quoque volueris aspicere ad spem promissam nobis remunerationem, fortè etiam dices cum Paulo: Non sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis. Qua de causa in ignem conjectus ore flamma excipiens; spiritum Martyr Deo reddidit.

S. Gregor. lib. 6. *mor. c.* 8. Sancti viri, inquit, foris despecti sunt, & velut indigni omnia tolerant, se dignos se supernis sedibus confidentes, æternitatis gloriam cum certitudine expectant.

Hinc iterùm pulchrè *idem Aug. in Psal.* 59. Explicans illud Christi: Jugum enim meum suave est, & onus (pro quo Aug. legit Sarcina) meum leve, sic ait: Alia (mundi) sarcina premit & aggravat te; Christi autem sarcina sublevat te: B alia sarcina pondus habet, Christi sarcina pennas habet. Nam & avi si pennas detrahas, quasi onus tollis, & quò magis onus abstulisti, eò magis in terra remanebit: redeat onus, & volat. Talis est Christi sarcina.

Sic Machabæis, Vincentio, Laurentio, Stephano, lapides, sartagines, eculei, & tormenta omnia præ gloria cælesti erant quasi momentum respectu infiniti temporis; quasi pluma vel bulla levissima, respectu cæli, vel universi alicujus plumbei, aut potius aurei; quasi punctum respectu totius mundi. Pulchrè *S. Aug. in Psal.* 93. Deum dicere ait, venale habeo, quid Domine regnum cælorum quo emitur? paupertate regnum, dolore gaudium, labore requies, vilitate gloria, morte vita. Scriptum est enim: Beati pauperes, quoniam ipsorum est regnum cælorum: Beati, qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur: Beati, qui esuriunt, quoniam ipsi saturabuntur, &c.

* CONSOLATIONES IN ILLIS VARIÆ, ET FRUCTUS UBERES, EX HISTORIIS SANCTORUM.

Cùm ALARICUS Gottorum Dux post ocisionem Stilico- C nis pacem, quam ab Honorio Imperatore petierat, non obtinuisset, Romam obsedit, ac multis Barbaris ad Tiberim fluvium collocatis, ne à portu (sic Romani vocant quod nos ἐπὶ νεῶν dicimus) necessaria inferrentur in urbem, protracta obsidione populum vehementer fame, ac peste afflixit. Fertur autem tunc de quodam ex Italicis Probo Monacho, quod Romam properarit, & Alaricum adhortatus sit, ut urbi parceret, nec tantorum malorum autor esse vellet. Illum verò respondisse ajunt, moliri se ista non ex animi sententia, sed urgeri à quodam continuè, qui sibi præcipiat, ut Romam vastet, quod & tandem fecit; inter obsidendum autem multis acceptis muneribus obsidionem aliquandiu solvit. Pollicebantur enim Romani persuasuros se Imperatori, ut ab illo in pace reciperetur. *Sozom. hist. Eccl. l.* 9. *c.* 6. *& Socrat. l.* 7. *c.* 10.

MAURICIUS Comes Cloemburgicus, à Bremensibus civibus variis contumeliis affectus, & acceptis à civitate litteris, quæ hostilia illi denunciarent, vias publicas milite insedit, & paulò post pugna commissa Bremenses magna clade afflictos fugat: deinde ad confinia civitatis accedens, portas vidit non clausas. Intromissis speculatum ex agmine duobus, vi- D dentibusque clausas domorum fores, læti redierunt, dicentes, penes Mauricium esset, si vellet, tota urbe potiri. Grassabatur autem pestis tùm in urbe terrificè, ita ut desperata salute, domi se quisque contineret. Audiens Mauricius ingemuit, dicens: Quia Rex supernus illam oppugnat urbem, nolo ut accedat afflictis à Deo afflictio nostra. Multa mihi jucunda in hac urbe fuerunt: si modò dissidemus, redibit aliquando tranquillitas, & reconciliatio: retrahamus ab illis manus, quos castigat serius rerum arbiter Deus, ne & in nos serpat contagio. Ita reduxit exercitum vir, qui ejus urbis videretur dignus imperio, quod tam benigno fuit animo in afflictam. Post aliquot dies autem pax inter Mauricium, & Bremenses fancita est. *Albert. Crantz. lib.* 9. *Metrop. c.* 4.

Cùm aliquando D. Antonius cum dæmonibus colluctaretur, ei Christus Dominus protector factus est: tunc enim elevans oculos vidit desuper culmen aperiri, & depulsis tenebris, radium lucis ad se influere. Post cujus splendoris adventum, nec dæmon aliquis apparuit, & corporis dolor extemplò deletus est. Ædificium quoque, quod paulò ante dissolutum fuerat, instauratùm est. Illicò præsentiam Domini intellexit Antonius, & ex intimo pectore trahens longa suspiria, ad vi- E sionem, quæ ci apparuerat, loquebatur, dicens: Ubi eras, bone Jesu, ubi eras? Quare à principio non adfuisti, ut sanares vulnera mea? Et vox ad eum facta est, dicens: Antoni, hic eram, sed expectabam videre certamen tuum. Nunc autem quia dimicando viriliter non cessisti, semper auxiliator tibi, & faciam te in omni orbe nominari. His auditis multùm fuit roboratus. Erat tunc Antonius annos natus tringinta quinque. *D. Athan. in vita ejus.*

Nihil in hac vita Deo gratius esse potest, & homini conducibilius, quàm pro ejus amore libenter pati dolores, & cruciatus. Ea enim re verè ejus amicis vel maximè fit conformis, & consimilis. Certè ipse Dominus Jesus Christus tota vita sua graves, & labores, & dolores nostri amore perpeti voluit. Itaque & Coleta virgo ad ejus similitudinem pro suo modulo hac in parte accedere diligenter studuit. Nam quoad vixit, perpetuis affecta fuit doloribus & cruciamentis, aliis post alia succedentibus, & sæpenumero duplicatis; quæ tamen omnia tulit patientissimè. Inter alia magnam ei cru- F cem afferebat inflatio quædam continua sine intermissione modò crescens, modò se remittens, quam tamen sua viter tolerabat. Præter hanc multis aliis affligebatur modis, interdum in solo corpore, nonnunquam in anima: plerumque in utroque, idque sanè gravissimè. Morbos ex naturali aliqua causa existentes placidè ferebat: qui verò præter naturæ ordinem divinitùs ei infligebantur, eos necessariò perpeti oportebat, nec potuit illis pro suo arbitrio absolvi. Ad inflationem illam, quam diximus, aliæ penè vexationes, & infirmitates se adjungebant, quibus interdum tam miserè discruciabatur, ut octo dierum spatio vix una hora integra respirare posset: quodque miserabile, & commiseratione dignum est, cùm soleant alii, cùm sani, tùm ægroti, in lectulis suis captare requiem, & levamentum, illa potius & deteriùs vexabatur. Nam etsi ob labores diurnos cuperet nonnunquam se nocturnæ dare quieti, & corpusculum in lecto reponere, ac nunquam tamen requie illic potiri potuit: immò verò mox ut eò se recepit, novis & languoribus, & laboribus cruciabatur, idque nocte tota, & interdum ad meridiem usque. Neque enim ejusmodi angustiis premebatur semel, atque iterùm per hebdomadam, sed cunctis noctibus. Porrò diebus Domi- G nicis, & festis, & in magnis solennitatibus, quibus alii omnes cessant, tanto cruciatus erant acerbiores. *In vita B. Coletæ apud Sur.*

Ad Proceres Francos in Ægypto captivos belli sacri temporibus accessit Princeps Saracenus, & ex iis quæsivit, num in unum Deum crederent, qui ex Virgine natus, in Cruce affixus, mortuusque esset, dieque tertio se in vitam revocasset? Quibus ita se credere affirmantibus, addidit, eos neque fracto animo, neque mœstos esse debere, si tantulam calamitatem subirent ejus nomine, qui extrema supplicia pro ipsis exantlasset, eosque nondum ad mortem usque pro eo decertasse. Quod si tantæ fuit potestatis, ut triumphata morte se ipse à sepulcro excitarit, certò in animum inducere oportere, fore ut etiam ipsos brevi calamitatibus illis eximeret; feriam, veramque fuisse consolationem probavit sequuta libertas. *Jo. Jonvicus in vita S. Lud. Regis Franc. cap.* 42.

Cùm virgo Catharina Senensis, multas à dæmonum infestatione molestias pro nomine Salvatoris pateretur, illis fugatis, lux cælitus illapsa est cubiculo, & in ea luce Christus crucifixus ei apparuit, dicens. Filia mea Catharina, H vides, quæ ego tua causa perpessus sum? Non igitur dubites tu quoque propter me aliquid perpeti. Deinde sub alia specie magis propinquans, blandè ei gratulabatur de triumpho jam obtento. At illa: Ubi, inquit, fuisti, mi Domine, cùm esset eor meum tot spurcitiis divexatum? Et ille, In corde tuo, inquit. Rursus virgo: At qui fieri potuit, bone Jesu, ut tu in illo meo esses corde, quod tot obtutum erat impurissimis cogitationibus? Respondit Dominus: Cogitationes illæ quid in tuo efficiebant animo gaudiumne, an mœrorem? Immò verò inquit illa, non nisi summum dolorem. Hoc igitur, Christus ait, ego mea præsentia efficiebam: quia si tu ea destituta fuisses, illis spurcitiis delectata esses? Jam verò cùm eas profligare velles, nec posses, inde mœror oriebatur: sed me autore, & effectore, qui eram intus in corde tuo, & tuebar illud, interim extrinsecùs finens oppugnari, quantum videbatur expedire tibi. Sed quando illustrata radio lucis meæ, teipsam spontè obtulisti ad toleranda eas infestationes, mox eas abscedere jussi: neque enim pœnis,

pœnis, sed voluntate pœnas fortiter perferentis ego delector.
A Tu autem, filia mea, quando non tua, sed mea virtute certasti viriliter, majorem à me gratiam consequeris, & deinceps crebrius, atque familiarius me ipsum tibi exhibebo. *Raimund. Ca. in vita ejus apud Surium tom. 2. 29. April.*

Cùm Henricus VIII. Anglorum Rex, Catharinam Aragoniam, ut Anna Bolena pellice potiretur, repudiasset, ea incredibili animi constantia fortunæ inconstantiam, & casus adversos superabat. Solebat autem sæpissimè apud suos dicere, fortunam se, nec asperrimam, nec levissimam, si daretur optio, electuram, cùm utraque suas tentationes, ac pericula habeat, sed mediam potius, ac temperatam. Si tamen alterutra eligenda esset, malle se tristissimam, quàm blandissimam: infelicibus enim raro deesse consolationem, fortunatissimis ferè semper mentem. *Nicolaus Sanderius l. 1. de Schismate Anglican. Cur. in Chron. anno 1535.*

Hoc ipsum præstantissimæ virgini Catharinæ Senensi ipse Dominus præclaro viso demonstrasse videtur, cùm ei aliquando apparuit binas manibus coronas gestans; alteram auro & gemmis micantem, alteram verò spinis horrentem. Offerebat
B autem optionem illi, utram mallet, sed hac conditione, ut alteruter in hac vita elegisset, sciret se in futura vita alteram ei contrariam habituram: si hic auream, illic spineam; hic spineam illic contra auream: quibus auditis sapiens Virgo horridam illam coronam adeò prætulit, ut utraque arreptam manu ipsamet suo capiti impresserit, & quidem ita acriter, ut post etiam aliquanto vulnerum sensus perduraret. *Hieron. Plat. l. 1. de bono stat. Relig. c. 15.*

Inter alia divinæ consolationis beneficia, quæ gratia Salvatoris S. Adelgundi conferebat non postremum fuit, quod eam sæpè Angelica consolatione contra adversa quælibet confortabat, nec patiebatur eam graviori aliqua tristitia absorberi. Audierat aliquando nomen suum à perversis hominibus, & inerti odio deditis maledictis insectari, apud alios cum non mediocri quorumdam offensione injustè traduci. Unde illa, quæ est humanæ fragilitatis conditio, aliquantulum cruciari cœpit: cui mox in mediis fluctibus Angelus adfuit, & suavibus eam verbis demulcens: Quid, inquit, ò virgo dulcissima, malevolorum hominum invidia te conturbat, cùm tibi cœlestis regni gloria, illis verò, nisi resipiscant, æternum gehen-
C næ supplicium paratum est? Talibus illa recreata sermonibus nihili deinceps obloquentium vanitates faciendas putavit. *Hucbaldus Elnonens. in vita ejus apud Surium 30. Januarii.*

Cùm virgo Gertrudis commiseratione mota oraret pro quadam persona, quam audierat impatienter conquerentem, quod Deus gravamina sibi immitteret saluti suæ minus convenientia, respondit ei Dominus; Dicilli, pro qua oras, ut, quia sine aliqua saltem tribulatione, vel molestia, regnum cœleste obtineri non potest, eligat, atque indicet, quæ nam gravamina sibi utilia esse putat; & cùm hæc ipsi evenerint, servet patientiam. In quibus verbis Domini Gertrudis intellexit, periculosissimum genus impatientiæ esse, quando homo perversè, ac superbè eligere vult quæ ferat, dicens, saluti suæ minus congruere, seque non posse sustinere ea gravamina, quæ sibi à Deo immittuntur. Oportet enim ut quilibet semper confidat, illud convenientissimum, & utilissimum esse, quod sibi Deus imponit, aut evenire permittit: & quando hoc non omnino patienter sustinet, inde seipsum humiliare debet. *Ludovic. Blosius Monilis spirit. cap. 10.*

☞ *Nonnulla ex loco de Adversitate huc transferenda.*

D

* Tribunal.

Definitio, & Etymologia.

Tribunal, quod Græci βῆμα vocant, & δικαστήριον, locus est excelsus, in quo residebat, qui jus tribubus reddebat, *Ihaorus* dicit fuisse locum editum, ad quem per gradus ascendebatur, ubi in sublimi sedens magistratus, jus dicebat. *Claudianus* sublime tribunal vocat. *l. 2. in Ruffin.*

——graviterque apprehensa veste morantem
Increpat Augustum, scandat sublime tribunal, &c.

In exercitu autem, & castris erat Tribunal cespitium, ex quo Imperator milites alloquebatur. Unde *Prudentius.*

Exstruitur media castrorum parte tribunal
Editiore loco, tumulus quem vertice acuto
Excitat in speculam.

Cespitum autem *Lucanus* meminit *lib. 5.*

—— stetit aggere fulti
Cespitis intrepidus.

Et *Statius lib. 5. Sylvar.*

Hic suetus dare jura pater, hoc cespite turmas E
Affari.

Imponebatur autem isti tumulo cespititio sella regalis, ut testis est *Xiphilinus in Nerone.* Cæterùm apud Romanos, tribunal erat in domus interiore atrio, unde & Prætorii nomen apud Latinos habuit, δικαστήριον & apud Græcos.

APPARATUS APUD VETERES.

Forma, et Materia.

Vitruvius l. 1. multa scribit de forma, & apparatu Tribunalis veteris. Hoc constat, Romanis Imperatoribus tribunal, vel lapideum, vel ligneum, vel cespitium fuisse pro throno, atque in eo sellam curulem, aut regiam. Solum ab *Ennio* vocatur:

Tarquinio dedit Imperium simul, & sola regni.

Tribunal autem majoris apparatus describit *Corippus l. 3.*

Nobilitat medios sedes Augusta Penates,
Quatuor eximiis circumvallata columnis,
Quas super ex lucido præfulgens circulus auro
Immodicus similans convexit climata cœli,
Immortale caput, soliumque sedentis obumbrat. F
Ornatum gemmis, auroque, ostroque superbum.

Fuit autem, *teste Vitruvio*, Tribunal forma arcuata. Sic dicit *l. 5. c. 1.* in Æde Augusti fuisse tribunal Hemicyclii schematis minoris curvatura formatum. Ejus autem Hemicyclii in fronte est intervallum pedes 46. introrsum curvatura pedes 15. ut qui apud magistratum starent negotiantes in basilica non impedirent. *Plura videantur apud Vitruvium locis allegatis.*

* Tribunus.

Definitio, et Etymologia.

Tribunus ita dictus, quòd plebi, vel militibus jus tribuat, *Isidor. l. 9.* melius *Varro*, Tribunis à Tribubus nomen datum censet. Itaque olim summus erat tribunorum magistratus, tam in plebe Romana, quàm in exercitu. Erant enim pares consulibus, & velut consules plebis, Chiliarchas vocant Hebræi Tribunos, *Exod. c. 18. vers. 25.* Ubi dicitur, ad sublevamen Moysis constitutos fuisse Principes populi, & Tribu- G
nos. Ita enim iste magistratus erat institutus, ut decani quinquagenariis.

Tribuni, Tribuni Militares.

Tribunos plebis, quos plebe à patribus discedente, & apud Sacrum montem secedente, sacrosanctos sibi plebs creavit, an. V. C. 260. secundùm Contium, Posthumo Comincio Aurunco II. & Sp. Cassio Viscellino II. Coss. anno post reges exactos 16. nec juri dicundo, nec postulatis civium noscendis, sicut alios magistratus, sed ut auxilii latio adversùs consules esset, & illos qui insolenter in plebem insultarent, utque præsides libertatis, custodesque forent, creatos accepimus. Idcò nec in sella curuli sedere, nec purpuratos incedere, nec lictorem, ut consules, prætoresque, sed viatorem habere illos satis constat. Causa autem hæc est, quòd tribunus plebis populi Romani magistratus non est: propterea cùm consulum, prætorum, & ædilium, reliquorumque magistratuum, creato dictatore, jurisdictio cesset & conniveat, solos tribunos plebis in potestate esse liquet. Ex reliquis præterea magistratibus, cùm multi vocationem & cognitionem habeant, apud tribunos tantùm prehensionem esse absque vocatione, memoriæ datum est. Prehendere enim tribuno plebis licet, & in carcerem mittere, jure sacrosanctæ potestatis, etiam consulem, prætorem, censo- H
remque. M. Drusus tribunus plebis, Philippum consulem, quia concionantem interpellarat, præcipitem egit in carcerem, ita ut non modica vis sanguinis è naribus efflueret. Etiam ab injuria, quæ coram fieret inhibere, mulctamque indicere consuli, dictatorique, & reliquis magistratibus, tribunus pro imperio poterat. Intercessiones quoque adversùs reliquorum potentiam magistratuum, apud tribunos plebis tantummodo sunt. Contra verò dictatoris imperium, à quo non est provocatio, tribunis intercedendi facultas non est: quamvis plerique contrà dictatoris jussum, tribuni intercessionem valuisse contendant, Q. Fabii exemplo, qui cùm magister equitum esset, & in eum, quòd contra vetitum pugnasset, L. Papyrius, dictator animadvertere vellet, M. Fabius pater, qui ter consul dictatorque fuerat, tribunos plebis, & populum appellavit, qui intercessione sua, etsi precariam præstitisset opem, reum tamen supplicio exemere. Ab unoquoque tribunorum ad reliquos tribunos provo-

provocare licetet, ipsosque intercedere posse, non est contro-
A versia. Neque enim levis est unius tribuni in prohibendo potestas. Siquidem uno aliquid fieri negante, nihil cæteri, etiamsi plures numero sint, decernere valent, teste Plut. in Catone minore. Id tamen lege cautum erat, ne ultra mille passus ab urbe ad tribunum provocatio foret. Ideò si quid intercessione tribunorum, per populum agi vellent, extra urbem ultra mille passus comitiis indictis, & Senatu evocato decernebant. Tunc enim sine imperio tribunus censebatur. Capitis etiam diem dicere dictatori, vel consulibus, postquam abiere magistratu, & reliquis magistratibus dum in honore sunt, tribunorum apud Rom. potestatis est. Illud certè satis constat, ne que tribunum plebis diem integrum ab urbe adesse licere, neqs auxilii latio, cùm opus fuerit, civibus desit: sicut Heduis in more fuit, ut qui summum gerit imperium, finibus excedere non posset. Neque eum, qui parentem superstitem habeat, tribunum plebis esse oportere. Propterea Servilius, qui tribunatum gesserat, falsò tribunus esse creditus est, quòd patrem, quem obiisse mortem opinio invaluerat, vivere constabat.
B Quia & illud animadvertimus, tribunis quoties oportere visum fuit, habendi, & dissolvendi senatus, nonnunquam, ne consularia comitia fiant, intercedendi jus, potestatemque fuisse. Ipsis tamen, cùm frequens habetur senatus, intra limites curiæ adesse non licebat: sed positis ante curiæ fores subsellisis, quæ ad populum pertinerent, senatusconsulta excipere: quæ si probarent. T. litera subscribere solebant. Si autem minimè rata esse vellent, poterat senatusconsultum per intercessiones tribunitias impediri. Tametsi ævo posteriore, tribunum frequenti curia, de his, quæ ad populum pertinerent, senatum sæpè consuluisse, ibique subsellia habuisse, inter exempla inveniamus: donec Atinio plebiscito Tribuni plebis senatores effici meruere. Posse etiam plebem consulere, & rogationes ad populum ferre, ac super his leges promulgare, quæ plebiscita dicta sunt tribunitiæ potestatis esse, nemo dubitavit: quod quidem concilium in æde Vulcani frequenter habuere, ibique si qua turbulenta confusio esset, in qua consulto opus foret plebejos advocare, & concionem frequentissimo consilio habere, assueverat, Tribuni plebis domum cuivis patere, foresque illius per diem, perque noctem reclusas esse oportebat: ni-
C mirum ut congressus faciles ad se præberet, & neminem aditu arceret. Nam soli tribuno, noctu pariter, & die cuivis opem imploranti præstò esse, & jus auxilii sui expedire, atque à cujusque magistratus nimia potentia plebem tueri fas est. *Alex. lib. 1. cap. 2.*

An. V. 296. C. Horat. Pulvillo II. & Q. Minutio Angurion Coss. seditione orta, decem tribuni primi creati fuerunt.

Tribuni militum primùm creati tres fuerunt. an. Urbis 309. consulari potestate, prioris anni consulibus existentibus M. Genutio Augutino, & C. Curtio Medullino Fuso. Creati autem sunt L. Attilius Longus. T. Cloelius Siculus, & A. Sempronius Atratinus. Qui ante finem anni magistratum deponentes loco denuò Coss. fuerunt, ut post quartum ferè mensem eligerentur Coss. L. Papyrius Mugillanus, & L. Sempronius Atratinus. Rursus anno 315. Trib. militares tres creati. Posteà etiam usus obtinuit, ut quatuor, quinque, sex, prout necessitas postulare videbatur, crearentur.

Cùm Sylla tribunos plebis sustulisset, Cn. Pompejus restituere eos plebi in animo habebat. Nihil enim pop. Rom. insaniore cupiditate prosecutus est, neque ullum magistratum recuperare, atque eum, desideravit ardentius: ut Pompejus pro magna felicitate reputaret illius actionis occasionem, quod
D beneficium reperturum non putaret, se aliud, hoc si alius præripuisset sibi, quò civium repensaret favorem. Itaque tribunos plebis populo reddidit, permisitque, ut judicia iterùm leges transferrentur ad equites. *Plut. in Pompejo.*

Venetiarum ortus anno 621. Cùm Attila Hunnorum rex Italiam per forum Julium irrumperet. Variæ insulæ vicinæ habitatæ. Jam postquam Agliulfus Longobardorum rex Patavium excidit, nobilissimi quique eò confugere. At principio bini insulatim sunt annui tribuni creati, alii singulos ferebant, qui suis popularibus jus dicerent, capitaliaque exercerent judicia, ac si quæ de summa rei consultatio incidisset, celebris conventus indiceretur omnibus insulanis. At cum Tribunorum discordia insulani Longobardorum, & prædonum injuriis impunè expositi essent, Ducem creari placuit, Christophori Gradensis Antistitis consilio, cui summa rerum domi, forisque committeretur. Et sic circa annum sal. 700. primus Dux creatus est Paulus Heracliensis. *Sab. En. 8. l. 7. De Tribunis, vide Alex. ab Alexandro lib. 5. c. 2. ut de Tribunis militum l. 5. c. 28.*

* Tributum.

Definitio, & Etymologia.

E

Tributum in generali accipitur pro eo, quod Principi vel Reip. à privatis solvitur, ad onera communia sustinenda, variis id nominibus appellari consuevit, ut videre est apud *Sylv. V. Gabello, primo.* Duo tamen sunt nomina præcipua Latina huic rei accommodata Tributum, & vectigal, quæ Græcè vocantur φορὰ, & τέλος. Ut autem Tributum strictè accipitur, & distinguitur contra vectigal, definitur pensio, quæ subditis solvenda imponitur juxta cujusque facultates, præsertim prædiales, ad dignitatem Principis, vel communia impendia sustinenda.

Tributum Hebr. *Mas*, non tantùm de pecuniis, sed etiam de hominibus tribuendis accipitur; à verbo *Mabas*, liquefactus est. Exsugit enim tributum, & liquefacit tributarios, unde duplex faciunt tributum, Rei, & Capitis.

Tributum à tribus dicitur, quod ea pecunia, quæ populo F
imperata erat tributim solvebatur. Livius tamen putat, quod tribus dicatur à tributo. Tribus autem dicta est, quoniam ager Romanus in tres partes primò divisus fuit, & tres populi partes factæ: una Tatiensium, à Tito Tatio Rege Sabinorum amico populi Romani. Alia Ramnium, sive Ramniensium à Romulo. Tertia Lucerum à Lucumone. Sed posteà aliæ quoque urbis partes factæ, quæ similiter tribus appellatæ sunt.

Tributa dicuntur privatorum pecuniæ, quæ per tribus singulas tribunorum sanctione in publicum deferebantur. *Franc. Patr. de rep. 3. c.*

TRIBUTORUM ORIGO, ET NECESSITAS.

☞ *Vide in loco de Vectigali.*

* CONDITIONES REQUISITÆ UT TRIBUTUM CENSEATUR JUSTUM.

Qua etiam obtinent in Vectigalibus.

Cajet. in Summa V. Vectigalia iniqua. requirit ad tributum G
ut justum sit, quinque conditiones, nempè ut sit justum ex agente, ex fine, ex forma, ex materia, & ex usu.

Ex agente justum est, quando imponitur ab eo, qui habet legitimam authoritatem; & consequenter illis, qui non sunt exempti.

Ex fine, quando est justa causa imponendi, hæc duplex est; Prima. Sustentatio dignitatis Principis: cùm enim Princeps pro Republ. laboret, eam regendo, in pace conservando, & defendendo; justitia postulat, ut vicissim Respub. eum in dignitate sustentet: Dignus enim est operarius mercede sua. Hac ratione tributum est justum Principis stipendium. Secunda necessitas, vel certè magna utilitas boni publici, cui alia ratione subveniri nequit; ut simile necessarium pro defensione patriæ, pro securitate viarum; si instauranda opera publica, &c.

Ex forma, quando debita proportione imponitur, nempè pro ratione facultatum cujusque, & contractuum, quos quisque facit, ne pauperes graventur præ divitibus, & non mercatores præ mercatoribus: iniquum enim est, si pauperiores ampliùs ad Principis statum vel communia impendia conferre rogantur, quàm ditiores, aut non mercatores, quàm mercatores; aut si alii præ aliis immodicè graventur. H

Ex materia, quando imponuntur illis rebus, quæ negotiationis causa deferuntur, & nonillis, quæ ad usus necessarios, & inopiæ solatium emuntur & venduntur; ut sunt panis, potus communis civium, caro, & similia.

Ex usu, quando insumuntur in causam publicam, ob quam sunt impositæ, & non prorogantur ultra necessitatem.

Hæ omnes conditiones debent concurrere juxta Cajetanum, ut vectigal justum censeatur. Unde etiam quinque modis fieri potest, ut sit iniquum. Primò ex Auctore, ut si non habeat auctoritatem Principis, aut imponat exemptis. Secundò Ex fine. Ut non imponatur ob publicam necessitatem, aut magnam utilitatem. Tertiò ex forma: ut si subditi onerentur absque proportione debita; vel si gravamen sit immodicum: ut si alicui speciei (v. g. cerevisiæ vel farinæ) tantùm imponatur, ut qui illam faciunt, vel vendunt, non possint ex lucro se sustentare: respectu enim horum est immodicum. Quartò, ex materia: ut si imponatur rebus ad vitam omnino necessariis. Quintò ex usu: ut si non impendatur ad publicam utilitatem.

Sunt

Sunt tamen, qui existiment, hoc, quod de materia diximus, A non necessario requiri. Unde *Medina C. de restit. q.13.* tantùm exigit ad justitiam vectigalis, sive tributi tres conditiones. Prima est, ut sit auctoritas in imponente. Secunda, ut sit justa causa, ob quam imponitur. Tertia, ut convenienti forma, seu proportione imponatur. Proportio enim est veluti forma vectigalium, cùm debeant imponi secundùm rationem justitiæ distributivæ. His conditionibus concurrentibus vectigal, sive tributum justum erit, & justè exigetur, quod si posteà non impendatur, ut oportet, tunc cessat causa exigendi: non enim est justa causa exigendi, nisi curetur, ut in eam impendatur.

☞ *Huc refer nonnulla ex Titulis infra tradendis.*

TRIBUTA.

☞ *Consule locum Opulentiæ ex Tributis, Vectigalibus, inter Prudentiæ, & Avaritiæ, & liberalitatis circa Tributa. A quibus exigantur.*

Syri (ut inquit Ulpianus) à quartodecimo masculi, à duodecimo feminæ, usque ad quintum, & sexagesimum annum tributa conferunt. *Alex. l.4. c.10.*

Apud Romanos, qui populi liberi erant, tributi nihil defe- B rebant: stipendiarii autem, ad militum opus, stipendia pendere cogebantur. *Idem.*

DE QUIBUS.

Ex Cæsaribus plerique vectigalia nova, & inaudita proposuerunt, ut pro eduliis, quæ tota urbe vænirent, pro litibus, atque judiciis quadragesimam summæ. *Alex. l.4. c.10.*

QUÆ.

Indi æquali omnes premuntur onere: nam quartam fructuum partem regibus annis singulis pendere coguntur. *Alexand. l.4. c.10.*

Legimus singula millia talentorum thuris annua Arabes regibus Persarum pensitasse, ipsosque Æthiopes vicenos dentes elephantorum eisdem pendere consuesse. Romanos à Corsis centum millia pondo ceræ, tributi nomine exegisse. Cappadoces, Persis quingentos equos, & mulorum duo millia annua dedisse. *Alex. l.4. c.24.*

MALCOLMUS II. Scotorum rex, victis Danis, Sconam omnium ordinum indicto convento, regnoque in partes, quas Baronias vocant, diviso, cunctas opes, agrosque regios meritorum habita ratione ita divisit, ut vestibulis publicis, tumulo- C que, in quo lapidea tùm stabat Cathedra, pauculisque redditibus Christi Ecclesiæ donandis exceptis, ad sui, atque familiæ sumptus prorsus nihil relinqueret. Barones verò ita illius temporis Equites appellabant, ne non suppeterent ad regiam dignitatem facultates, ut cujuscunque agri Domino excedente ex humanis, hæres cujuscunque sexus, usque ad alterum supra vicesimum ætatis annum, regis esset sub tutela, grata liberalitate statuerunt: ea quidem lege, ut quicquid per id tempus ex eo agro emolumenti proveniret (Vardiam eum usufructum vocant) uniusque inde anni ejusdem census (quem Releviam vulgò, antè Relevatam dicunt) universa cum hæredis dote, si nullam ejus desponsatione vivens pater fecisset, cum in hæreditatem admittitur, fisco penderetur regio. Cujus facti cùm regem post aliquot annos pœnituisset, & levissimè causis Barones aliquo capitali supplicio affecisset, prædia eorumdem publicasset, à conjuratis noctu interfectus est. *H. Boeth. l.11.*

Judæi tempore Augusti solvebant Imperatori tributum duarum drachmarum argenti. Et ipse Christus solvit, pro se & Petro stateren valentem quatuor drachmas argenti, id est, unum florenum.

D *Præsens Titulus illustrabitur ex loco de vectigali, cùm pene hæc ejusdem rationis habeantur. Ibi autem prolixè traditur de vectigalium exactione, varietate, & quibus de rebus peti, & exsolvi soleant. Item de forma, & modo exigendi.*

* QUÆ PERSONÆ, ET RES EXIMANTUR à TRIBUTIS.

Jus Civile eximit res nonnullas à tributis: nam *l. universi C. de vectigalibus*, pœna capitis in prævaricatores adjuncta, ita statuit; Universi provinciales pro iis rebus, quas ad usum proprium, vel ad fiscum inferunt, vel exercendi ruris gratia revehunt, nullum vectigal à stationariis exigatur. Itaque vectigalia vix exigebantur, nisi de rebus, quæ negotiandi causa deferebantur, æquitate quadam id postulante, quod in aliis justa proportio non æquè servetur, sed magis graventur, qui pluribus indigent, at mercatores vectigalibus non gravantur, sed onus cum mercibus distrahunt, quando eo cariis vendunt, quo plus vectigalium pensitant.

Nota tamen, quando vectigalia ex mercimoniis Reipublicæ non sufficiunt, licita esse etiam alia ex illis quoque, quæ quis E usus quotidiani necessitati detulerit, de quo videndus *Sylvester Verbo Gabella 3. q.5.*

Canonico jure, Ecclesiæ, Clerici, & Ecclesiastici sunt immunes à tributis sæcularium Principum, ita frequenter Canones non tantùm Pontificum, sed etiam Conciliorum generalium: *Can.19.* Concilii Lateranensis sub Alexandro III. *part. 1. Canon.57.* magni Concilii Lateranensis sub Innocentio III. *cap. Ecclesia B. Mariæ, de Constitutionibus*, & alia plura *tit. de immunitate Ecclesiarum.*

Similia reperiuntur in Constitutionibus Christianorum Imperatorum: nam & ante Justinianum liberi fuerunt Ecclesiastici à tributo capitis, quamvis non perindè à tributo rei, ut patet *C. de Episc. & Clericis l.2. & 3.*

Immunitas autem à tributo rei accessit tempore Justiniani, ut patet ex *Novella de Ecclesiasticis canonibus, & privilegiis.*

Quæ sanè exemptio est quodammodo etiam juris divini, & naturalis. Patet ex *Cap. Quanquam, de censibus in 6.* Ubi verba Bonifacii VIII. ita habent, Ecclesiæ, Ecclesiasticæque perso- F næ, ac res ipsarum, non solùm jure humano, quinimmò & divino à sæcularium personarum exactionibus sunt immunes.

Item *c. Non minus, De immunitate Ecclesiarum*, exactio tributi dicitur facere Sacerdotium deterioris conditionis, quàm sub Pharaone fuerit, & esse contra illud *Hier. Thren.1.* Princeps provinciarum facta est sub tributo.

Glossa in dictum caput. Quanquam similem addit locum ex *1. Esdræ.7.* ubi Artaxerxes Sacerdotes, Levitas, cantores, janitores, & reliquos ministros domus Dei statuit immunes esse à vectigalibus, & tributis. Quod etiam lege Dei statutum erat. *Num.3.* Addere possumus, & illud Christi *Matth.17.* Ergo liberi sunt filii, nam non tantùm filius regis liber est à tributo, sed etiam propria ejus familia.

Denique Concilium Trid. *sess.25. c.20. de reformat.* dicit Ecclesiæ, & Ecclesiasticarum personarum immunitatem Dei ordinatione, & Canonicis sanctionibus esse constitutam. Similia videre licèt in Concilio Leodiensi *part.9. c.20.* Lateranensi magno sub Innocentio III. *cap.43.* Alio Lateranensi sub Leone X. *sess.9.*

Porrò Ecclesiarum nomine exempta etiam intelliguntur pia loca, & res deputatæ in eleemosynas, sustentationem pau- G perum, & alia pia opera. *Molina disp.671.* Confirmatur *ex Authentica, Item nulla communitas, C. de Episcopis, & Clericis, & cap. Non minus, de immunitate Ecclesiarum.*

Sub Ecclesiasticis, & Clericis intelliguntur etiam Religiosi utriusque sexus in approbata religione, sive Novitii fuerint: sive professi. Per Clericos intelligo omnes in sacris constitutos, vel Beneficiatos, etiamsi primam tantùm habeant tonsuram. Quin, solùm Clericali tonsura insigniti, manendo in jure communi etiam eximuntur à tributis, videantur plura circa hoc argumentum, quæ solidè tradit *I. Malderus tract.5. c.6. de Trib. & vestig. dub.8. l. de just. & relig.*

Etiam à tributis excipiunt Canones fundum, in quo Ecclesia extructa est, cœmiterium, & quidquid in hoc eodem gradu sacrum est, & fundum, qui in dotem Ecclesiæ donatus est, & alia quædam affinia, de quibus consulendus *Sylvester, & Secundùm canonicam 23. q. ult.*

* TRIBUTORUM INIQUA EXACTIO. QUI EAM FECERINT, ET CIRCA QUÆ, & QUOS. H

UT PUTA ECCLESIASTICOS.

Gulielmus junior Anglorum Rex transacta tributi pactione cum fratre Roberto natu majore, cui Normandiæ principatus obtigerat, quique contra eum jam exercitum ducebat, patri in regno successit. Avaritiæ maxima laboravit infamia, ut qui vectigalia præsulum, templorumque plurimorum usurpasset. Ex quo decedentis Spiritus ab Eucelino viro sanctissimo dicitur visus coram sancto Albano Angliæ protomartyre pœnas scelerum dare. *Raphael Volat. l.3. Geograph. pag.88.*

Clotarius Rex indixerat, ut omnes Ecclesiæ regni sui tertiam partem fructuum fisco solverent. Quod licèt inviti sancti Episcopi consensissent, atque conscripsissent, viriliter hoc Beatus Injuriosus respuens, subscribere dedignatus est, dicens: Si volueris res Dei tollere, Dominus regnum tuum velociter auferet, quia iniquum est, ut pau-

ut pauperes, quos tuo debes alere horreo, ab eorum stipe A tua horrea repleantur. Et iratus contra Regem, nec valedicens, abscessit. Tunc commotus Rex, timens etiam virtutem Beati Martini, misit post eum cum muneribus, veniam petens, & hoc quod fecerat damnans, simulque rogans, ut per virtutem Beati Martini Antistitis exoraret. *Greg. Turon. de Gest. Fran. l.4. c.2. Baron.7.540.*

CIRCA ALIOS PROMISCUE.

Istud sanè Reipublicè corpus expers vitæ sit oportet, cujus succus omnis in tributa convertitur, nervique omnes, qui sunt incolarum subsidia, & alimenta, per iniquam vectigalium exactionem à capite ipso, id est, Principe, succiduntur.

De Verre memoriæ proditum, quod plus ex una Sicilia vectigalium auferebat, quam fructus nati essent, ut non modo granum ullum, sed ne paleæ quidem relinqueretur.

Antigoni dictum fertur, pecunias rigidè exigentis, cui cùm B obiiceretur, quod non fuisset ejusmodi Alexander, rectè, inquit, Asiam enim demetebat ille, ego spicas lego. A prædone dictum est, non à Principe, scis quid mihi opus sit; &, hoc agamus, ne quis quidquam habeat.

Quod & Caracallæ vitio datur, pecuniam sibi soli esse debere, præterea nemini.

Phrygiæ regem Midam luxu diffluentem, profuso patrimonio à Baccho impetrasse fabulantur poetæ, quidquid attigisset, in aurum verteretur, hoc est, ut res omnes tributariæ redderentur, ad suas unius delitias sustentandas. Sed cùm urgente fame cibum quoque in aurum mutari animadverteret, in Pactolo se abluit, vimque auri attrahendi in fluvium deposuit χρυσορρόην inde dictum: ut nimirum divitiæ per flumina, atque æquora liberè comportentur, neque mercium affluentia purum aurum secum unà convehens, cursu per tributa contra fas impedito, arceatur, aut sistatur.

Accessit & alia auro nimis inhianti regi ignominia: nam cùm quadruplatoribus, & emissariis suis, qui si quid in solvendis vectigalibus erratum, vel commissum fraude esset, accusarent, & deferrent, studiosius, quàm par erat, auscultaret, & crederet, aures ejus perhibentur mutatæ in asininas.

C Illorum infamia proverbio notatur, qui vel à mortuis tributum exigunt, ut Romæ solent Libitinarii, vel à statuis farinas. Aliorum memoriam damnarunt historici, quanto res est sordidior, unde Lucrum expresserunt. Nam quid fingi potest fœdius lustrali auro, quod exegit Cajus, in sacrum ærarium inferri vetuit Alexander, si credimus Lampridio, in quo tamen fuit reprehensus, quod aurum amaret, & vectigalia multa inveniret.

Quid Flavii tributo inhumanius, à mendicis extorto, quid putidius urinario, vel auro, quod de fimo equino collegit, si vera est Tzetræ Chiliadis primæ historia secunda; quod non erit admirandum, cùm nec à foricis locandis abstinuerint.

Sed quousque non progreditur dominantium hæc cupiditas, pro umbra exactum fuisse scribit *Plinius l.12.* pro aere à Pescennio Nigro Spartianus, qui cùm Provinciales terras suas confitione levari postularent; Ego verò, inquit, etiam aerem vestrum censere vellem.

Michaelis Paphlagonis imperio adscribit Cedrenus, quòd non pro solo, sed etiam pro cœlo penderetur. Et ne frustrà spirent auræ, ventum locant nostri ævi homines adeò ircumagendas pneumaticas molas.

D Fumarii tributi à Nicephoro Phoca impositi meminit *Zonaras*. Stuppæ, & axungiæ exactio constitutione Alexii Comneni Secundi antiquata est.

Nunquam itaque defuerunt prædandi vocabula, ut memoriæ prodidit *Julius Cæsar l.3. comment. de bello civili*. Interea, inquit, acerbissimæ imperatæ pecuniæ tota provincia exigebantur, multa præterea generatim ad avaritiæ excogitabantur. In capita singula servorum, ac liberorum tributum imponebatur. Columnaria, ostiaria, frumentum, remiges, milites, arma, vecturæ imperabantur, cujus modo rei nomen reperiri poterat, hoc satis esse ad cogendas pecunias videbatur.

In singulis humani corporis membris à Frontone Daniæ rege tributum impositum esse apud Saxonem Grammaticum legimus.

Narrat *Aristoteles l.2. Oecon.* Cypselum Corinthium Jovi voviſſe, si rerum potiretur, se Corinthiorum facultates universas ipsi dedicaturum. Censum itaque scribi jussisse; illis autem professis, deciniam bonorum abstulisse à singulis: de reliquis facultatibus eos negotiari permisisse, & rem facere. Ela- E pso autem anno eandem rem fecisse. Decem ea ratione annorum spatio evenisse, ut Corinthiorum bona, quæ Jovi consecraverat, omnia ipse haberet. Corinthii verò alia sibi quærerent, & pararent.

Athenienses, qui Potidæam inhabitabant, pecunia ad bellum gerendum indigentes, cives omnes jusserunt bonorum censum profiteri, non quidem in sua tribu singulos, sed ut in unoquoque loco singula possiderent, ut pauperes etiam referri in censum possent. Qui verò nullam possessionem haberet, ejus capitis fieret æstimatio. Hoc igitur tributum quod exigebatur, à singulis integrum conferebatur.

Lacedæmonii petentibus Samiis ad patriam recuperandam pecunias, indixerunt tam dominis, quàm familiæ, & jumentis unius diei jejunium, quantum autem unusquisque si non jejunaretur, insumeret, tantùm Samiis tribueret.

Mausolus Cariæ tyrannus, petente tributum per Legatos rege Persarum, convocatis ditissimis suæ regionis, indicavit F eis Regem petere tributa, se verò pecuniis non valdè abundare. Ibi tùm subornati quidam se collaturos statim promiserunt, summamque singuli indicarunt. Quo facto opulentiores partim pudore, partim metu, multò plura sunt polliciti, & contulerunt. Rursus indigens pecunia advocata Mylassensium concione; dixit, eam civitatem regni Metropolim, muris cinctam non esse; Regem autem Persarum exercitum contra illam ducere. Mylassensibus ergo præcepit pecuniam quantum posset quisque maxima conferret, affirmans iis, quæ quisque nunc conferret cæteras fortunas suas servaturum. Maximis autem copiis collatis, pecunias quidem ipse retinuit, sed Deum illo tempore muros civitatis extrui velle negavit.

CHABRIAS Atheniensis cùm Taos Rex Ægypti educeret exercitum, & pecunia deficeretur, suasit, ut demonstraret, sexus utriusque Sacerdotibus, sibi propter belli sumptus numerum ipsorum diminuere necesse esse. His illi auditis, ut rem sacram penes se esse cum quisque expeteret, suas singuli pecunias Regi attulerunt. Quas cùm ab omnibus accepisset, suasit Chabrias Regi, ut mandaret, sacerdotes quos sumptus in sacra, & in ipsum regem ante fecissent, eorum deinceps par- G tem decimam impenderent: reliquum sibi mutuò darent, donec bellum contra Persarum regem conquiescerent. In singulas familias certam pecuniæ summam tributi nomine imperari jussit, in singula item capita. De frumento quod væniret ut exigeretur ultra pretium tam ab emptore quam à venditore, de singulis artabis obolus. De navigiis, & officinis, aliisque locis ubi quæstus exerceretur, decima quæstus penderetur. Copias è regione abducturo Regi suasit, ut juberet, quod quisque auri, vel argenti non signati haberet. id ad se deferret. Plurimis itaque ferentibus, suasit, ut rex eo uteretur. Qui mutuo dedissent, hoc Navarchis commendaret, qui ex vectigalibus ipsis solverent. Idem Chabrias coactis ad centum, & viginti naves classiariis, cùm non opus esset pluribus, quam sexaginta, suasit, ut reliqui, iis, qui in sexaginta navibus erant, bimestre stipendium solverent, aut navigare ipsos. At hi cupientes apud sua manere, dederunt, quod imperaverat.

OPHELLAS Olynthius constituto procuratore præfecturæ Arthridæ, cùm ejus præfecturæ subditi ipsum accederent, & multò plura se tributuros pollicerentur, peterentque, ut procuratorem constitutum removeret, interrogavit eos, an quæ promitterent, præstare possent. Qui cùm se posse H affirmarent, Procuratorem in loco reliquit, tributa, quæ ipsimet æstimaverent, exigi jussit. Non igitur honorem ei detraxit, quem ipse constituerat, neque illis majora onera imposuit, quàm ipsi constituissent, multiplicem autem ipse pecuniam accepit.

* DE INVISA, ET NOXIA REIPUBLICÆ.

ROBOAM Deo non placuit, cùm populum suum vectigalibus nimis gravare vellet... *Reg.12.*

Exempla bona hujus rei refert *Athenæus l.3. Dipnos.* Rivulus mari vicinus gelidam aquam fundens propè Edepsim emicuit, cujus potus agros plurimos recreabat. Sed cum Antigoni Duces res Principis procurantes vectigal bibituros pendere coegissent, evanuit illa scabra.

In Tagæi cujusdam gratiam, ut scribit *Julius Pollux lib.6. cap.10.*

cap. 10. vel Tagasi, ut apud *Stephanum de urbibus* legitur, in
A palude quadam Troadis salem condensaverat Neptunus, unde Tagaseæ salivæ Straboni etiam notæ, è quibus cuivis auferre salem licebat. Verùm ubi Lysimachus tributum illis salarium imposuit, nihil salis visum est, donec remisso vectigali copiam salinæ rursus præberent.

Exiguum argentei denarii portorium Senatus Anconitanus in singulos ex pilis camelinis pannos elapsis aliquot annis imposuerat, quod tam graves apud ordinem hominum merces permutantium offensiones excitavit, ut deserto emporio aliò se receperint, nec portorio abrogato, oblataque majori immunitate redierint.

Eduardus III. Anglorum Rex, cùm exactores tributi populo impositi aliquando ingentem acervum pecuniæ ex eo tributo collectæ delectandi ipsius gratia coram adduxissent, ille subitò dæmonem circa ipsum acervum ludentem videre visus est, & ob id hujusmodi pecuniam ut rem funestam abhorrens, illicò auferri ab oculis, restituique populo jussit. *Polyd. l. 8. hist. Angl. & Ribadeneira ubi supra.*

B Chilpericus Francorum Rex descriptiones novas per consilium Fredegundis in omni regno suo facit, ut unusquisque possessor de propria terra de uno arpenne unam amphoram vini ad partem daret; & de jugere modium unum. Unde populus valdè oppressus vociferabatur ad Dominum. Misit autem Dominus plagam in domum Regis, & ipse ægrotare cœpit, & duo filii ejus mortui sunt. Rex perterritus descriptiones combussit; & tributum indulsit, anno Dominicæ Incarnationis quingentesimo decimo. *Ex Annal. Rhegin. Monachi Prumiensis l. 1. ann.* 510.

Opportunè admodum hic mihi describenda occurrit insignis vindicta divina in iniquos tributorum exactores, de quibus sic res se habet *in gestis S. Niconis Armeni*: Venit cubicularius quidam ab Imperatore Nicephoro Phoca, aurei tributi causa missus, qui ut pecuniæ, turpisque lucri percupidus erat, magnas cum cæteris civibus, tùm sancto in primis cœnobio molestias exhibebat. Solent enim civitatum imperia, & exactiones non æquis, & benignis, sed durioribus, ut plurimùm, & inhumanioribus delegari. Frustrà autem Monachi, quibus auri nihil erat, immitem, ferumque lenire precibus studebant, qui aurum sitiens, velut aspis ad incantantium voces obsur-
C descebat, & tanquam spinarum sonum sub lebete (quod scriptum est) omnia illorum verba contemnebat. Quin & ferociùs insolescens, post atroces minas in carcerem eos detrusit, ac Monasterium ipsum expilare, deprædarique væcors meditabatur. Quod cæteri audientes, qui in eo exercebantur, ad sanctum Niconem precibus exorandum se convertunt, præsentemque ejus opem sine mora experti sunt. Etenim proxima nocte, minaci, atque indignabundo vultu ad cubicularium veniens S. Nicon, multis eum verberibus excepit: eò quòd, inquiens, (ejus enim verbis utendum est) Monasterii curatores, cùm ipsi nihil deliquissent, vinculis mancipasti, quòd nisi eos statim exemeris, acerbus prætereà te vitæ exitus manet. Profuit palatino ad saniorem mentem hæc afflictio. Manè igitur & vinctos eduxit, & ad templum properans, sacræ thecæ advolutus cum lacrymis audaciæ suæ veniam à Sancto petiit, discessurum extemplò Lacedæmone promittens, & civibus aurum, quod exegerat, relicturum. Quod re ipsa præstitit. Nam aureis septuaginta duobus ad Beati loculum abjectis, conscenso equo, protinus abscessit. *Ex gestis S. Nicon. Baron. tom. 10. an. 969. 7.*

D

* REDDIT EXACTORES INFAMES, ET INVISOS.

Quemadmodum non est arctius firmandi principatus vinculum, quàm amor subditorum, & reverentia, ita nulla re facilius, cùm insolitis imperatis, & exactionibus populi odium in Principes, & contemptus provocatur.

Dionysius pecunias à Syracusanis exigere, ac iterùm, & tertiò extorquere non destitit, nisi cùm se rideri, & dicteriis proscindi in foro intellexit? Nunc enim, inquit, nihil habent, quando nos contemnunt.

Vespasiani Cæsaris apud Alexandrinos ob exiguum tributum sex obolorum viritim exactorum, adeò imminuta fuit auctoritas, ut eum coram Tito hujusmodi convitio publicè perstrinxerint. Ignoscimus Vespasiano, quia nescit imperare.

Salsum refert Cedrenus scomma Nicephoro dictum ab homine privato Imperatori Orientis. Progressus enim ad exercitationem militarem Cæsar, & intuitus canitiem viri cujusdam, qui dare nomen militiæ postulabat, cùm eundem rogasset, ecquid homo canus in militiam legi peteret, aptè is E
respondit. Se multò nunc validiorem esse, quàm adolescens fuerat; & qui hoc verum esset percontante Imperatore, eò inquit, quod empto olim unius aurei frumento duos asinos onerabam, te autem imperante quantum emitur duobus aureis frumenti haud gravatè humeris gesto.

Quamvis nullum lenius est vectigal, quàm quod ex annona salaria percipitur, attamen cum Livio, & Claudio censoribus, premente bello Punico indictum Romæ esset, ad perpetuam familiæ suæ contumeliam Livius Salinator fuit appellatus.

Conviciis Minois theatra Atheniensium diù perstrepuerunt, quòd eos tributarios reddere voluisset.

Ante Aristidem immunis à tributis pensitandis erat Græcia, quæ ab ipso Insulis imposita, servatæ illi Græciæ gloriam eripuerunt.

☞ *Vide supra inter Exactores tributorum.*

* SUBDITOS IN SE PROVOCANT, ET IN SUOS CONSULTORES. F

Nec vacat periculo exactionis odium, sin minùs Principibus, at eorum certè impulsoribus, & suasoribus.

Lydorum rex Achæus ob intolerabilem tributorum avaritiam à suis interemptus est, *teste Ovidio in Ibin.*

Theodoricus rex Francorum, quòd populum tributis premeret, de regno dejectus est.

Pinlistus è Dionysii familiaribus à Plebe Syracusana detractus ex arce, & trucidatus est.

Joannes quidam Byzantius sub Michaele Paphlagone Nicopolim missus ad tributum exigendum, sibi in exitium ipse, & deficiendi causam Nicopolitanis præbuit, à quibus in frusta dissectum, meminit *Cedrenus.*

Et ῥινοκολούστῃ Herculi inditum fuit nomen, ut narrant Thebani, quod Caduceatoribus, qui ab Orchomeniis ad poscendum tributum missi fuerant, ad contumeliam nares præcidisset. *Pausanias in Bœoticis.*

Proclerem Theodeberti Francorum Regis sectorem, quod regem ad tributa imperanda impulisset, à plebe Treve- G
rensi lapidibus obrutum refert. *Bodinus l. 6. de Rep.* exemplo Adurami, quem tributis præfectum, & à Roboam rege missum lapidavit omnis Israel, & mortuus est, ut sacræ afferunt litteræ.

Georgium Preschonem Henrici Svecorum Regis assentatorem populus in Palatium facta irruptione omnibus tormentorum generibus cruciavit, quòd Regem, quem solio plebs ipsa deturbarat, ad rapinas invitaret.

His casibus miserandis novorum tributorum auctores admonentur, quòd malum consilium sit consultori pessimum.

Memorabile fuit Locrensium institutum ad deterrendos ab incœpto novatores, cujus etiam meminit *Demosthenes in orat. contra Timocratem*, qua cavebatur, ne quis novam legem ad Populum ferret, nisi priùs inserto in laqueum collo eam palàm exponeret; ut si populo placeret, eidem pareret, sin minùs, confestim strangularetur legislator.

Nec exiguam Principes apud subditos suos gratiam inirent, si in perditos quosdam homines, qui cùm sua decoxerunt, vel rationes conturbarunt, ad nova tributa suggerenda prosiliunt, pœnis animadverterent, vel cum indignatione à se eos reiicerent. Hujusmodi siquidem hominum genus est, H
qui cum Flacci Damasippo.

—— *Postquam omnis res sua Janum*
Ad medium fracta est, aliena negotia curant
Excussi propriis

Vel cum Plautino Parasito:

Curiosi hìc sunt complures mali,
Altenas res qui curant studio maximo,
Quibus ipsius nulla res est, quàm procurent sua.

Vide infrà historiam de Childerico IV. rege, *Tit. Tributa remittere.* Imperante Augusto, Licinius quidam Julii Cæsaris libertus Galliæ procurator ab Augusto impositus fuerat. Is miro astu, cùm Galli menstrua tributa penderent, septimanas ad sex dies, menses ad viginti quatuor, contraxit. Ita annum in quatuordecim menses descripsit, quorum duos integros in quæstum suum converteret. Cæsar cùm audivisset, molestè tulit, neque tamen in Licinium animadvertit. Aliquanto post Augustus Quintilium Varum Gallis præfecit, cùm ante Syriæ præfuisset, quam pauper divitem ingressus, pauperem reli-

quit

quit. Galliam ergo sortitus, eadem, quæ in Syria moliri, & Gal-
A lis perinde ut Syris, id est, Gentibus ad serviendum natis, imperare cœpit, & vectigalia acerbè exigere. Id Galli diù cùm ferre non possent: apertè tamen, & palam non defecerunt: sed simulata benevolentia frequentes ad eum, bellum in Germanos parantem, venerunt, velut eum in expeditionem secuturi. Sed mox ubi in saltum quendam impeditum pervenissent, atque id, quod petierant, clausum silvis, & montibus, circumfusumque suis, & Germanorum copiis hostem habuerunt: Romanos invadunt, & trucidant. Varus, & qui cum eo erant clarissimi viri, infelici dextra, & suo ictu mortem invenere.

Theodosius Imperator, fisco suo propter frequentes bellorum sumptus exhausto, tributum novum, præter solitum civitatibus imposuit. Et alii quidem ubique locorum tributarii populi pensionem eam, quamvis extraordinariam, conferebant. Antiochenus autem populus non tulit vectigal novum. Et cùm exactores cerneret cùm pleraque alia facere, tùm ex civibus quosdam suspendere, nonnullos crudeliter trahe-
B re, alios in vincula coniicere, seditionem movit, multaque & fecit, & dixit per tumultum, quæ vulgus solet, ubi occasionem ad ordinem tollendum, & rerum omnium confusionem inducendum arripuit. Postremò verò Imperatricis quoque Placillæ (hoc enim illius nomen erat) statuam æream suo loco impudenter dejectam, & funi pedibus adaptatam, per multas urbis partes traxit, & pro eo, atque plebs furens, atque indignans assuevit, & contumeliis magnis, quas dicere opus non est, affecit. Quod flagitium postquam Imperator patratum audivit, graviter in eum populum excanduit; & sicuti par erat, quæ antiquitus obtinebant privilegia, illis ademit, atque ea vicinæ urbi concessit. Eo enim malo ægrè se admodum Antiochenis facturum se putabat. Jamdudum namque Laodicea invida æmulatione adversùs Antiochiam tenebatur. Comminatus prætereà illis est, se urbem eam incensurum, ornamenta omnia vetustatis ei ademptuurum, in vicum eam mutaturum, & aratro proscissurum. In animo etiam habuit, multos ex Antiochenis neci dare, & castigare, ne posteà tale quid admittere in animum inducerent. Qui verò ibi cùm potestate magistratus rem administrabant, nonnullos,
C qui facinus tantùm ausi fuerant, comprehensos priùs necarunt, quam Imperator factum id resciret. Et imperator mandaverat quidem, & tam graves pœnas minatus fuerat, sed eas ad rem non contulit. Obstabat enim ei Ambrosiii lex. Porrò urbis multitudo sola gravium rerum fama consternata, furore relicto in pœnitentiam incidit, & perinde, atque ob oculos versari videretur, quæ in spectatione erant mala, altiùs suspirans, & lachrymarum vim profundens, Deo supplicavit, ut ferocientem Imperatoris animum compesceret, & tantoperè excitatam iram mitigaret. Et publicas peragens supplicationes, carmina quædam luctuosa, & ad commiserationem movendam composita, numeroso concentu cantavit. Episcopum autem suum divum Flavianum, qui pro eis deprecaretur; ad Imperatorem oratorem misit, cujus arte Imp. ira fuit planè mitigata. *Niceph. Gall. 12. hist. c. 43.*

* BELLA, DEFECTIONES, ET SEDITIONES EXCITANT.

Seditionum, & defectionum causas exactioni tributorum multi tribuunt historici, ut de Naxiis, aliisque *Thucydides libro* 1.

Ob tributum coriarium rebellarunt Frisii Olennio regendis illis imposito, *auctore Tacito.*

D Ob præfectorum avaritiam Dalmatæ cum Batone gentis duce rebellarunt, *teste Dione.*

Tumultus Antiocheni tributi novi causa sub imperio Theodosii, meminit *Niceph. l. 12. c. 43.*

Neque alia fuit seditionis ratio sub Justiniano Constantinopoli ortæ, qui cùm pecunia semper egeret, eam non satis honestè comparabat, gratiamque iis habebat, qui vias argenti colligendi ostenderent. *Zonaras.*

Apud Venetos quoque cùm exhausto ærario per diuturni belli onera, nova Patres Vectigalia excogitassent, orta seditione, Ducaria Rainerii Principis majestas conjectis in eum lapidibus parum tuta fuit, *auctore Sabellico.*

Excitatæ sunt & similes in Gallia turbæ sub Carolo VI. adhuc puero, sumpto à populo Parisiensi initio, & licentiæ exemplo in totam Galliam pervadente.

In pupillari similiter ætate Eduardi II. Britanniæ Regis, ob tributa in singula utriusque sexus hominum capita, coorta est seditio, & sub Henrico VII. altera. *Polydorus Virgilius.* E

Nec hujus mali expers fuit Hispania, cùm multæ civitates, Carolo V. Cæsare in Germaniam profecto ad imperium capiendum, rebellionem fecerunt. *Jovius in Adriano VI.*

Variæ apud Flandros, & domesticæ factiones sub Ludovico Maleano, aliisque Comitibus, tributorum gravitati ab historicis adscribuntur. *Legislator Novel. 24.* meminit de motis ob publica tributa seditionibus.

Quid autem ea de re scribat *Claudius Sesellius de Gall. rep. l. 1.* non gravabor hìc subjungere. Primùm est, ut ex qua minimum subditos tributis, vectigalibus ac pecuniarum exactionibus gravet, verùm ita se comparet, ut intelligant fortunas, & compendia sua curæ illi esse. Hoc & Deo est gratissimum, & ad ipsius salutem, animique tranquillitatem pertinet: Non enim sine maximis illorum dispendiis grandiorem pecuniam imperare potest: atqui nonnunquam eripitur miseris, quo carere omnino non possunt, quod illis, & liberis, & familiæ, necessarium est ad quotidianum victum: in quo summum est flagitium, neque dubitandum est, quin hujus injuriæ mag- F
nitudo, & oppressorum gemitus vehementer Deum commoveant. Huc ergo reges respiciant, ac prætereà cogitent alienari hominum voluntates, dum suæ cupiditati nullum statuunt modum, inde turbas facilè, & seditiones oriri, præsertim si quis gravior casus regnum affligat. Accedit, quòd vitandæ inopiæ extremæ causa mutare locum illi, atque sedes coguntur, quod ad regis detrimentum, & infamiam pertinet. Quocùmque enim perveniunt, ibi de injuriis, & indignationibus rumorem latè spargunt, & redacti ad agriculturam deserunt, & sibi suisque mendicando victum parant. Sumptus ergo superfluos, atque luxum omnem moderari Rex debet, atque evitare, ne fortunis privatorum calamitatem adferat. Sed ipsa etiam exigendi ratio correctionem requirit: colligitur enim infinita vis pecuniæ, quæ tamen ad Reges, & Reip. commoditates non impenditur omnis, & quæstores auctoritate, ac nomine sui muneris confisi, multa sæpè avarè, & intemperanter faciunt, & miserorum hominum laboribus suas facultates amplificant. *Hactenus Sesellius.*

Norunt Belgæ, ex his iniquarum exactionum lacunis, calamitates, quibus etiam hodie immerguntur, prima penè in- G
crementa sumpsisse, eo videlicet tempore, quo Ferdinandus Alvarez Albæ Dux, & Belgii Gubernator, astutè magis, quam providè, ac pro dignitate regia, novis vectigalibus, ac decimi denarii tributo perpetuò rerum venalium intendebat, promulgatis hoc nomine anno 1572. per omnes Provincias severis edictis. Igitur.

Hoc fonte derivata clades,
In populum, patriamque fluxit.

Reclamatum namque huic petitioni ab Ordinum Principibus, quorum nomine Virgilius Zuichemius Sanctioris Concilii Præses intercessit, habita insigni oratione, qua luculenter demonstrabat, quantum malorum hæc insolens exactio rursus inveheret, si pertinacius peteretur. Quin & Nicolaus Castrensis Lovanio oriundus, ex Canonico Ultrajectensi Midelburgensium Antistes consecratus, nec prece, nec pretio, nec minis compelli poterat huic decimationi assensum præbere: allegabat enim Bullam Pii V. Pontificis in cœna Domini legi solitam illi adversantem, & in suam sententiam etiam Martinum Rythovium primùm Yprensium in Flandria Præsulem pertraxit, qui à suis exoratus, Albano persuadere nitebatur, supersedere à tam improba petitione, quam procul dubio novi, & haud facilè sedandi motus sequerentur; at non aliud ab eo responsum accepit, quam, Tu, Episcope, domum reversus doce tuum populum, ut subjecti sint propter H
Deum, Regi quasi præcellenti, & Ducibus tanquam ab eo missis. Nihil ergo rationes valuerunt; quodque verbis non potuit, minis, & pœnis aggreditur, ac in Ultrajectenses primùm, dein in Amstelredamenses tanquam suæ Majestati rebelles, acrius animadvertit. His quidem mulcta pecuniaria constituta; illis præsidio Hispanico munitis, & omnibus, quibus jam olim gavisi fuerant, privilegiis ereptis, quæ tamen postmodum Regio jussu restituta fuerunt. Bruxellenses etiam tumultuantur, & seratis tabernis, cibos, & cujusvis generis merces, etiam dato pretio, divendere recusant. Atque ex hinc cœpta defectio vires sumpsit, quæ usque in hodiernum diem augentur; & à Regis obedientia palàm discessum est. *Beyerlinck in Chronico.*

* TRIBU-

* TRIBUTA REMITTERE, IMMINUERE.

Regni firmandi optimum est auspicium tributorum laxamentum.

Smerdim Magum, scribit Herodotus, singulis, quibus imperabat, nationibus tributorum immunitatem, & vacationem militiæ in triennium tribuisse.

PAULI ÆMILII triumphum, quem de tota Macedonia, & Perse victo egit, illustriorem reddidit parta populo Romano tributorum immunitas usque ad Hertii, & Pansæ consulatum centum, & viginti quinque annorum intervallo, quam laudem ei tribuit *Cicero l.2. Offic. Plut. in ejus vita. Plinius l.33.c.3. Val. Max. l.4. cap.2.*

ALEXANDRUM SEVERUM commendat Lampridius, quod vectigalia publica contraxerit.

Laudatur & Pisistratus, quòd cùm rusticum agrum colentem quid fereret, interrogasset, atque ille sphacelos, & ex iis vectigal Pisistrato pendendum esse respondisset, tributum remiserit, libera hominis voce motus. *teste Suida.*

B CAROLO VIII. regnum ineunte coactis Galliæ comitiis tributa sunt sublata. Et in eodem regno tributorum petendorum egregiæ extant formulæ, quibus Princeps ingenuè fatetur, se omnia tributa, ubi primùm liecbit, remissurum, ut tradit *Bodinus libro quinto de rep.* quod Regum Philipporum Longi, & Valesii exemplis confirmat, quorum hic exiguum salis vectigal propalam testatus est se mox sublaturum: ille cùm gravissimo bello coactus salarium tributum duplicasset, non passus est dominii tabulis comprehendi.

Hunc Titulum cum D. Ludovici Gallorum Regis sub persona filii hac ad omnes Principes exhortatiuncula concludam, qua cum religiosum in primis erga Deum esse monuit, adversus egenos liberalem, & benignum, legem, morumque regni sui custodem, ac vindicem acerrimum, à vectigalibus, & tributis abstinentem, nisi summa vis necessitatis, & utilitatis publicæ justissima causa impellat.

* NON NISI CONSENTIENTE POPULO INDICENDA.

Bellum cum Vejentibus gerere sumptu privato gens Fa-
C bia Romæ à Senatu impetravit. Et cum primùm decretum est, militem de publico stipendium accipere (anteà enim eo munere de suo quisque fungebatur) eamque ob causam inductum est tributum, tribunis plebis edicentibus se auxilio futuros, si quis in stipendia tributum non conferret, non expectato auxilio tribunitio, repentè est certamen conferendi ortum, cùm primùm ipsi Patres (quia nondum argenti signati erat usus) æs grave plaustris ad ærarium convexerunt. Posteà diruto ærario nova civibus tributa, aut fociis imperari nolint Senatus, sed ita Patres disseruerunt: omne aurum, argentum, æs signatum ad Triumviros mensarios deferamus, ut voluntaria oblatio, & certamen adjuvandæ Reipublicæ excitet ad æmulandum animos, primùm equitum, ac deinde reliquæ plebis. Itaque Senatores tanto certamine in publicum contulerunt, ut prima inter primos nomina sua vellent in publicis tabulis esse, ut nec Triumviri mensarii accipiendo, nec Scribæ referendo sufficerent. Parta victoria, Senatus mutuam pecuniam singulis bona fide reddi decrevit. Hæc. *Livius.*

Gelonis apud Plutarchum dictum extat, qui cùm pecu-
D nias Syracusanis imperasset, illis indignantibus, se petere dicebat tanquam redditurum, quod etiam finito bello fecit.

Sub CAROLO VII. Gallorum rege consilii publici particeps fuit Philippus Cominæus historicus clarissimus, qui exemplum testamenti Turcarum Principis Mahometi se legisse scribit *Commentariorum lib.* 10. inter alia, inquit, Dolebat ei plurimum, quod Provinciis suis pecuniam extrà ordinem imperasset.

Intestina Britannorum seditio sub Eduardo primo orta non ante conquievit, quàm decretum latum esset, ne ullum Regi tributum populo Anglico in posterum tempus indicere liceret, quod anteà Reges suo sæpè arbitratu fecerant, nisi è Consilii auctoritate, ut apud Polydorum Virgilium legimus.

Memorabilem de Constantio historiam narrat *Eusebius in Constantini vita*, Principibus quotidie ob oculos ponendam velut quandam optimi principatus idæam. Diocletianus illi per legatos suos pauperiatem exprobrabat, eique obiiciebat, quòd cùm subditis parceret, nihil in thesauris reconditum haberet. Quibus intellectis, cùm legatos apud se commorari jussisset, convocavit Constantius locupletiores ditionis suæ E
cives, ipsisque inopiæ suæ causam expofuit, quod maluerit benevolentiam benignitate sua collectam, & firmatam, quàm ipsorum thesauros imperio severiore extortos possidere. Nunc verò illorum sibi opus esse studio, gratia, opibus, & fide. Tum illi sine cunctatione lætis animis, hilarique vultu ærarium ejus auro, & argento compleverunt, & amore erga Principem clementissimum mirifico, magnoque inter se ardore concertaverunt. Constantius itaque cùm legatis suas opes inspiciendas ostendisset, Diocletiano renuntiari quid vidissent, justit, & qua ratione tantus thesaurus tam subitò collectus esset, subinditcans Principis ærarium tutissimum esse, & firmissimum, subditorum animos benevolos, & Regi nunquam defuturos eorum thesauros, modò ei studium, amor, & fides populi sui non desit. Benignus Imperator post discessum Legatorum pecunias allatas civibus suis restituit, obsequio illorum multis verbis collaudato. Hactenus *Eusebius.*

Quin & ipsi reges multis in locis eas sibi leges posuerunt, ut non nisi indictis, & probatis Comitiis nova tributa imponerent. *Corset. tract. de potest. reg. quæst. 49. na. 3. Nova digestio legum Hisp. l. 6. tit. 7. l. 1.*

Sic Caroli V. & Philippi II. & Alberti, & Isabellæ in lato introitu Brab. promiserunt, sub veteribus telonliis, & vectigalibus mercatores commeaturos, neque supra solitum quicquam exactum iri.

Certè Brabanti non quoad vectigalia tantùm, sed & qualiacumque onera à Joanne Duce ita liberi semper fore promissi sunt, ut nullis precariis gravari possint; nisi si militarem honorem Dux aut filius accipiat, aut filias elocet, aut capiatur, si ad aulam Imperatoris vocetur, 100. Libræ Lovan. eunti, & totidem redeunti debentur, totidem in prolium matrimoniis. Indicium magnæ veterum paupertatibus qualis ferè fuit, quo tempore leges XII. tabularium ferebantur, quando pro pulsatione hominis liberi 25. asses indicebantur: quæ crescente utilitate monetæ L. Neratius insigniter abutebatur, cùm obvium quemque soluta ea pœna depalmaret, ut est *apud Gellium. Noct. Attic. lib. 20. cap. 1.*

Nihilominus in oneribus realibus, seu precariis (Beden vocant idiomate patrio, quòd lege indebita sint, & ut exigantur, consensus populi requiratur, prout adhuc hodie ille aut intervenit, aut extorquetur) in Brabantia contri- G
buunt bona Ecclesiastica, quæ non sunt amortizata, aut ut talia habita per annos 70. ante annum 1451. & quæcumque Ecclesiastici sibi, & non Ecclesiæ acquisiverunt. Ita sanxit Philipp. Bonus, litteris 20. Septembris 14. 1. quæ instructionem continent super precariis, *articul. 7. & 8.* Ita *Franc. Zypæus in suis Analyt. postremi Juris Eccles. lib. 3. Tit. penult. num. 16. & 21.*

* NEQUE ALITER QUAM EX GRAVI CAUSA.

S. LUDOVICUS Galliæ Rex gravissimè cuidam ex suis succensuit, quòd illi auctor esset, ut à regno nova tributa exigeret, præscripta etiam exigendorum ratione. Nec injuria præstantissimus Rex injusto exactori indignabatur: sciebat enim severam numinis ultionem solere subsequi hanc injustitiam, quam per Prophetam Michæam testatur Deus his verbis: Audite, Principes Jacob, &c. Qui violenter tollitis pelles eo- H
rum, &c. Ob quod scelus pœnam subjungit: Sion quasi ager arabitur, & Jerusalem quasi acervus lapidum erit, &c. Atque ideò dictus Rex in testamento suo Philippum hæredem, ac filium suum rectè monet in hæc verba: Fili mi, ante omnia in eam curam incumbe, ut Deum cultu, & amore prosequaris: animo sis pio, & humano erga mendicos, & ærumnosos homines, illisque pro viribus opem feras: justas regni tui leges observes: ne subditis tuis tributa imperes, aut imponas onera, nisi necessitas urgeat, teque manifesta utilitas regni compellat; idque non ultrò, sed gravi de causa facias; si secus faxis, non Rex, sed tyrannus habeberis. *P. Ribadeneira lib. 2. de Principe Christiano cap. 10.*

* Trinitas.

DEFINITIO, & ETYMOLOGIA.

TRINITAS, quæ Græcis τριάς, à personarum in divinis numero nomen accepit. Significat autem unitatem naturæ earundem etiam personarum in obliquo dumtaxat, ut loquitur *S. Th. 1. p. q. 21. art. 1.* si Etymologiam vocis spectamus; numerum autem personarum in recto.

Hinc bene observat *Cardin. Bellarmin. lib. 2. cap. 5. de Christo, Tom. 1. Controvers.* Trinitatem non significare trium unitatem, ut putavit Valentinus Gentillis; sed simpliciter ternarium personarum: ut patet cùm ex voce Græca τριάς, tùm ex sancti Athanasii symbolo ubi dicitur, Trinitatem in unitate veneremur. Itaque ut bene sanctus Fulgentius *cap. 1. de fide ad Petrum*, Trinitas ad personas refertur, unitas ad naturam. Quod idem fusè explicat *Isidorus l. 7. Etymol. c. 4.* & hoc est quod S. Thomas suprà dicit, Trinitatem videri dictam quasi trium unitatem, si quis sonum vocum attendat, non tamen hoc proprie ea voce significari, sed solùm
B numerum trium personarum. Et quamvis hoc nomen in Scripturis non inveniatur expressis verbis, tamen ex illa evidenter deducitur, nempe *Matth. ult.* ubi Christus, Baptizate omnes gentes in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti; 1. *Joan. 5.* Tres sunt, qui testimonium dant in cœlo, Pater, Verbum, & Spiritus sanctus, & hi tres unum sunt. Atque utuntur hoc nomine Dion. *c. 1. de divin. nom.* Justinus *lib. de recta fide confess.* Tertull. *lib. cont. Praxeam*, Cyprianus *serm. de orat. Domin.* & omnes posteriores.

TRINITATIS MYSTERIUM, EJUSQUE PROFUNDITAS.

Mysterii SS. & individuæ Trinitatis abyssum ingressurus *S. Aug. l. 1. de eodem myster.* ita orditur. De hac re summa excellentissima cum modestia agendum est, & attentissimis, ac devotis auribus audiendum.

Ubi quæritur unitas Trinitatis, Patris, & Filii, & Spiritus sancti, nec periculosius alicubi erratur, nec laboriosius aliquis quæritur, nec fructuosius aliquid invenitur. Non pigebit me, ficubi hæsito quærere; nec pudebit, sicubi erro, discere. Quisquis ergo hoc audit, vel legit, ubi pariter certus est, pergat mecum, ubi pariter hæsitat, quærat mecum: ubi
C errorem suum cognoscit, redeat ad me: ubi mecum, revocet me. Ita ingrediamur simul charitatis viam, tendentes ad eum, de quo scriptum est. Quærite faciem ejus semper. Et iterum:

Quid hoc id est, Trinitatis mysterium, vel ex parte, vel per speculum, & in ænigmate videt: gaudeat cognoscens Deum, & gratias agat: qui verò non videt, tendat per pietatem ad videndum, non per cœcitatem ad calumniandum: quoniam unus est Deus, sed tamen Trinitas, *l. 6. de Trin.*

Cæterùm nullus mysterii hujus profunditatem verius asserere potuit, quàm sanctus hic Doctor, ut cujus ingenium, & conatum in illius comprehensione Deus eludere dignatus fuit, ostensione pueri totum mare alveolo exiguo excipere laborantis, cujus rei historiam Auctores, qui ante annos 500. scripserunt, recensent, & variis imaginibus Ecclesia expressit, sic ut absque temeritate negari non possit. Scribunt eam, *S. Vincentius Ferrar. serm. de Trinit. Volaterran. lib. 11. Anthropol. & lib. 8. Geograb. P. de Natal. in Vita S. Aug. Thomas Cantipratenus lib. 2. apum. p. 3. cap.* 48. cujus verba adscribere hic visum.

Eo tempore, quo Beatus Augustinus librum de Trinitate
D composuit, illi tale miraculum Deus ostendit. Hipponensis civitas Africæ nobilis, in qua B. Augustinus Episcopatum administravit, super littus maris pulcherrimè sita erat. Beatus autem Augustinus in consuetudine habebat, ut post divinum studium, & laborem vesperè super littus maris, sequentibus à longè Episcopis, & clericis, qui pro consilio, & negotio universalis Ecclesiæ eum frequentabant, solus antecedens deambularet; ne scilicet ejus contemplationem, aut studium colloquentium fabulatio impediret. Cùm ergo sic solus incederet, puellum miræ pulchritudinis ibi sedentem invenit, qui facta in terra fossa parvula (sicut pueri in plateis ludentes solent) cochleari argenteo aquam de mari hauriebat, & in illam parvam fossam effundebat. Quem ut B. Augustinus ita seriosè sedentem vidit, pedem mox pressit, & stetit: procedens inde puerum salutat, & inquirit quid agat: & puer seriò respondit: Volo, inquit, totum istud exhaurire mare, & isti fossæ, si possum, infundere. Quo responsio quasi puerili vir sanctus in risum decentissimum respondit: Et quomodo, inquit, ô bone puer, hoc poteris? Ingens est mare, & parvum cochlear, quo hauris, fossa parvula, in quam fundis. Et mox puer. Possibi- E
lius, inquit, mihi est hoc facere, quod intendo, quàm tu implere, quod cogitas. Ad hoc B. Aug. mirabiliter stupefactus, quid hoc esset interrogat: Et puer, Cogitatu, ait, volvis, & æstimas volumine brevi concludere, quid sit illud individuæ Trinitatis inexplicabile Sacramentum. Et hoc quidem antequam possis, isti fossæ parvulæ potius maris undas infundam. Hæc dicens puer repentè disparuit: Beatus verò Augustinus Christum in facto glorificans, quàm verum puer dixerat, mox advertit. Siquidem cum prius eos libros in Pisanis montibus juxta Centum cellas inchoasset, diù distulit priusquam summam manum iisdem immitteret, quod non fecit nisi ætate jam adulta, & graviore, ut constat ex *lib. 2. retract. & Epist. 102. ad Aurelium*, quæ istis libris præponitur. Eo autem loco ubi supra scriptum miraculum contigit, extat adhuc facellum cum domo Eremitica perantiquum, ubi in lapide, excisa, & penè exesa leguntur hæc.

Sive Viatores, sive Inquilinus,
Eremiticam venerare domum, venerare sacellum,
Ubi præfulgidum illud Ecclesiæ lumen Augustinus F
Egregium de Trinitate opus inchoavit,
Quod mirifico cœlestis pueri juxta Bertoldi
Littus sibi apparentis oraculo intermissum.
In Africa tandem senex absolvit.

Porrò imparem esse universæ naturæ facultatem, ut hujus mysterii incomprehensibilem profunditatem assequatur, omnium Doctorum sententia, & confessio, unde illud inquirere, perversam curiositatem: tenere verò, & credere, summam securitatem: videre autem sicuti est, perfectam felicitatem pronuntiat mellifluus *Bernardus serm. 1. inseparat.*

Atque ea de causa non immeritò de eodem, cujus paulò antè mentionem fecimus, Augustino memoratur, quod de Trinitatis mysterio meditanti, supervenerit mentis excessus, quem his verbis describit *Sabellicus lib. 2. cap. 6. historiæ*, & ex illo *Marulus lib. 2. cap. 4.*

D. AUGUSTINUS Hipponensis Episcopus dum sanctæ Trinitatis mysterium solus in cubiculo sedens contemplaretur ita à seipso abscesserat, ut à muliere, quæ illum consulere cupiebat, sæpius interpellatus nihil responderet; immò ne respiceret quidem: mulier denique, quia se contemptam putavit, abiit tristis. Posterò autem die, cùm eum in Ecclesia audi- G
ret, in spiritu rapta vidit de Trinitate disputantem; atque audivit, idcircò se illum die hesterno frustrà quidem adiisse, quòd ejusmodi meditatione occupatus, ipsam neque videre, neque sentire omninò potuisset, ac proinde ne redire dubitaret. Rediit, & quod petierat, consilium sine cunctatione accepit.

Ideòque nonnulli præsens mysterium adumbratum volunt in Torrente illo, ad quem ductus fuit Ezechiel cap. 47. quem postquam ad renes usque ingressus esset, substitit; intumuerant enim, inquit, aquæ profundi torrentis, qui non poterat transvadari.

DE PROCESSIONE IN DIVINIS.

Cæterùm ad hujus mysterii sublimitatem aliquousque eruendam notanda est in divinis duplex processio, sive realis emanatio, qua unum ab alio realiter producitur. Quarum una etiam nomine generationis appellatur, prout illa solis viventibus competit, estque productio viventis à vivente secundùm rationem similitudinis in eadem natura. Igitur in divinis est processio, sive generatio Filii à Patre, quando videlicet Pater H
ab æterno seipsum cognoscens, veram sui imaginem in semet produxit, quam verbum mentis appellant Philosophi, quod non est aliud, quàm similitudo rei intellectæ, producta per actionem intelligendi. Hujus ergo Verbi divini productio est Filii generatio, qui proinde Verbum dicitur, quod fuit in principio apud Deum, immò Deus ipse. *Joan. c. 1.*

Præter hanc generationem alia est Processio in divinis, qua Pater, & Filius infinito se amore ab æterno diligentes, spirant Spiritum sanctum velut suum amorem. Ex quo enim rem quampiam amamus, oritur in nobis quidam impulsus, sive impressio rei amatæ, juxta quem amatum esse dicitur in amante, unde illud axioma Philos. Mutua inhæsio est effectus amoris, & Joannes 1. *epist. c. 4.* Qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo.

Et hinc est, quòd Theologi doceant, duas esse in divinis processiones, unam, quæ per intellectum fit, qua Pater intelligendo produci Verbum, sive Filium: alteram, quæ per voluntatem,